

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา Information Systems Management for Educational Institutions

รัตพีรพัฒน์ ทะมานนท์

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครสวรรค์

Tost-2554@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารสารสนเทศในสถานศึกษานั้น มีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ขนาดกลางและขนาดเล็กในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนส่วนใหญ่คำนึงถึงประโยชน์ของสารสนเทศช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถพัฒนากระบวนการบริหารในด้านต่างๆและการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนแม้ว่าบางครั้งจะประสบปัญหาเรื่องอุปกรณ์ทุนสนับสนุนในการดำเนินงานงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการจัดการบริหารระบบสารสนเทศโดยตรงแต่ทุกฝ่ายมีความพยายามที่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อต้องการนำความรู้นั้นมาพัฒนาระบบสารสนเทศโรงเรียนให้เกิดความสมบูรณ์และเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการพัฒนาโรงเรียนอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการต่อไป

คำสำคัญ :ระบบสารสนเทศ, การบริหาร, สถานศึกษา

Abstracts

Information management in the institution. Both schools are large. Medium and small In the management of information systems, most schools take into account the benefits of information, enabling school administrators to develop management processes in various areas and to perform their tasks in accordance with their objectives. Meet the goals effectively. And consistent with the needs of the school. Although sometimes it is a device issue. Funding support Budget and personnel who are knowledgeable and competent in the management of information systems. But every department has tried to learn more knowledge to bring the knowledge to develop the school information system to complete. This will be used to develop the school, which will lead to further management.

Keywords: Information Systems, Management, Educational Institutions.

บทนำ

ระบบสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่จำเป็นอย่างยิ่งผู้ใดได้รับข้อมูลระบบสารสนเทศที่ถูกต้องรวดเร็วจะเป็นผู้ได้เปรียบเพราะสามารถใช้สารสนเทศเหล่านั้นในการตัดสินใจเรื่องต่างๆอย่างถูกต้องรวดเร็วดังนั้นข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญต่อการตัดสินใจดำเนินการบริหารงานด้านต่างๆโดยเฉพาะทางการการศึกษาที่ต้องกำหนดนโยบายต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องมีคุณภาพทันสมัยช่วยให้การวางแผนการบริหารงานการตัดสินใจดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางตรงกันข้ามหน่วยงานใดไม่มีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานก็ย่อมเสี่ยงต่อความผิดพลาดสูงและผลการดำเนินงานก็จะเป็นประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการวางแผนระบบข้อมูลสารสนเทศและเครือข่ายสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารถึงกันได้ทุกระดับปรับปรุงกระบวนการบริหารการประชาสัมพันธ์ทุกระดับได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธี “การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน” สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2542 หมวด 6 มาตรา 50 กำหนดให้สถานศึกษาได้ร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆตลอดจนให้บุคลากรที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาบุคคลหรือหน่วยงานนอกสถานศึกษาดังกล่าวรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีภาระต้องปฏิบัติทั้งงานการสอนงานนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยส่งผลให้การศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายมีประสิทธิภาพและการบริหารจัดการดังกล่าวจะมีคุณภาพประสิทธิภาพได้ต้องเป็นการบริหารโดยมีข้อมูลสารสนเทศเป็นองค์ประกอบการดำเนินการของสถานศึกษาจึงต้องมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงเพราะข้อมูลสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารช่วยวางแผนการตัดสินใจและดำเนินงานดังนั้นการบริหารมีอาชีพผู้บริหารจำเป็นต้องมีระบบข้อมูลสารสนเทศซึ่งในปัจจุบันระบบสารสนเทศมีบทบาทต่อการศึกษามากและหน่วยงานต่างๆให้ความสำคัญต่อการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีพร้อมในการใช้งานได้ทันทีสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือแหล่งข้อมูลเบื้องต้นเป็นข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาที่สำคัญของหน่วยงานหนึ่งที่ต้องนำข้อมูลไปใช้วางแผนการบริหารงานการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกๆด้านแหล่งข้อมูลดังกล่าวถ้าไม่ได้จัดเก็บให้เป็นระบบย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพของข้อมูลสารสนเทศถ้าข้อมูลขาดประสิทธิภาพย่อมมีผลกระทบกับการบริหารงานที่ทำให้ได้ข้อมูลไม่ถูกต้องไม่ทันกับเหตุการณ์และไม่เพียงพอต่อการใช้งานจะส่งผลให้การบริหารการปฏิบัติงานของหน่วยงานเหล่านี้ลดประสิทธิภาพไปด้วย

ระบบสารสนเทศ

การตัดสินใจของผู้นำหรือผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งภายในหรือภายนอกโรงเรียน และการกำหนดให้ดำเนินการหากตัดสินใจผิดพลาดผลเสียก็จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนบุคลากรผู้เรียนและผู้บริหาร ในบางโอกาสการตัดสินใจของผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำการตัดสินใจระยะเวลาอันสั้นหรือเร่งด่วนการตัดสินใจดังกล่าวถูกต้องรวดเร็วแม่นยำสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะช่วยให้ผู้นำหรือผู้บริหารตัดสินใจคือข้อมูล (Data) และสารสนเทศนั่นเอง

1. ความหมายระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศไว้ว่าหมายถึงระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆได้แก่ระบบคอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ระบบเครือข่ายฐานข้อมูลผู้พัฒนาระบบผู้ใช้ระบบพนักงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญในทุกสาขาวิชา ทุกองค์ประกอบนี้ทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดรวบรวมจัดเก็บข้อมูลประมวลผลข้อมูลเพื่อสร้างสารสนเทศและ ส่งผลลัพธ์หรือสารสนเทศที่ได้ให้ผู้ใช้เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานการตัดสินใจการวางแผนการบริหารการ ควบคุมการวิเคราะห์และติดตามผลการดำเนินงานขององค์กร (สุชาติภีระนันท์, 2551)การกำหนดขอบเขต สารสนเทศที่ต้องการใช้สามารถเข้าแหล่งข้อมูลสารสนเทศบูรณาการสารสนเทศใหม่เข้ากับความรู้เดิมการใช้ วิจารณ์ญาณในการประเมินสารสนเทศและนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและหลักการสำคัญของระบบสารสนเทศก็คือการเข้าถึงเซิร์ฟเวอร์ (Intelligent Access) และ การเข้าถึงกายภาพ (Physical Access)การเข้าถึงเซิร์ฟเวอร์คือการที่สามารถเชิงความคิดและ กระบวนการทางสมองเพื่อจัดการกับสารสนเทศเช่นการเลือกสารสนเทศการใช้สารสนเทศการวิเคราะห์ สารสนเทศและการประเมินสารสนเทศส่วนการเข้าถึงสารสนเทศทางกายภาพคือการใช้ความสามารถเพื่อเข้าถึง ในสื่อรูปแบบต่างๆเช่นสิ่งพิมพ์คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตโทรทัศน์(วรรัตน์ภินันท์กุลดร., 2551) ระบบ สารสนเทศต่างๆรวมทั้งระบบคอมพิวเตอร์ประกอบด้วย3ส่วนคือข้อมูลนำเข้า (Inputs) การบวนการ (Process) และข้อมูลนำออก (Outputs) แต่สำหรับระบบสารสนเทศที่สำคัญกว่านั้นซึ่งประกอบด้วย6ส่วนได้แก่ข้อมูล นำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) แฟ้มข้อมูล (Data files) ข้อมูลนำออก (Outputs) บุคคล (Personnel) อุปกรณ์ (Hardware) ข้อมูล (Data) หรือข้อเท็จจริงต่างๆที่เป็นตัวเลขสัญลักษณ์และตัวหนังสือ แทนปริมาณหรือการกระทำต่างๆซึ่งยังไม่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์อีกความหมายหนึ่งคือข้อมูลที่ ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้วอยู่ในรูปแบบที่มีความหมายสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจใน เรื่องต่างๆได้ตามวัตถุประสงค์ (สารสนเทศ) Information (อำนาจเดชชัยศรี และ, 2551)

กล่าวโดยสรุป ระบบสารสนเทศไว้ว่าคือการบริหารสารสนเทศเป็นบริการหนึ่งในบริการแนะแนวที่เป็น กระบวนการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ข่าวสารในทิศทางการศึกษาอาชีพส่วนตัวและสังคมและความรู้ด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการศึกษาการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมมีความสุขซึ่งการเลือกข่าวสารข้อมูลและความรู้ต่างๆต้องเป็นเรื่อง

ที่เป็นความจริงถูกต้องเชื่อถือได้ในปัจจุบันส่วนการที่จะใช้ข้อมูลสารสนเทศเกิดประโยชน์และมีความหมายแก่ผู้บริหารควรรู้เทคนิคในการจัดกิจกรรมที่จะนำเสนอข้อสารสนเทศที่น่าสนใจดึงดูดให้ผู้รับบริการสนใจเกิดประโยชน์สำหรับข้อสารสนเทศที่ถูกต้องกลั่นกรองวิเคราะห์มีใช้ข้อมูลที่ชักชวนโฆษณาชวนเชื่อจึงทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริหารอย่างแท้จริง

2. องค์ประกอบและโครงสร้างของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศเป็นระบบสนับสนุนการบริหารงานการจัดการและการปฏิบัติงานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคลระดับกลุ่มหรือระดับองค์การไม่ใช่มีเพียงเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้นยังมีองค์ประกอบอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของระบบอีกรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ (กลุ่มพัฒนาวิชาการ, 2559) ซึ่งจะขาดไม่ได้รูปแสดงองค์ประกอบของระบบสารสนเทศคือฮาร์ดแวร์หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ซอฟแวร์หรือชุดคำสั่งบุคลากรและขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1) ฮาร์ดแวร์ (Hard Ware) เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสารสนเทศหมายถึงเครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์รวมทั้งอุปกรณ์สื่อสารสำหรับเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เข้าเป็นเครือข่ายเช่นเครื่องพิมพ์

2) ซอฟแวร์ (Soft Ware) หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นองค์ประกอบสำคัญประการที่สองคือลำดับขั้นตอนคำสั่งที่จะสร้างงานให้ฮาร์ดแวร์ทำงานเพื่อประมวลข้อมูลให้ได้ผลลัพธ์ตามความต้องการของการใช้งานในปัจจุบันซอฟแวร์ระบบปฏิบัติงานซอฟแวร์ควบคุมระบบซอฟแวร์สำเร็จและซอฟแวร์ประยุกต์สำหรับงานต่างๆลักษณะการใช้งานของซอฟแวร์ก่อนหน้านี้ผู้ใช้จะต้องติดต่อใช้งานโดยใช้ความเป็นหลักแต่ปัจจุบันซอฟแวร์มีลักษณะการใช้งานที่ง่ายขึ้นโดยรูปแบบการติดต่อสื่อความหมายให้เข้าใจง่ายเช่นมีส่วนประสานงานกราฟิกกับผู้ใช้ว่าถูกย (Graphical User Interface: GUI) ส่วนซอฟแวร์สำเร็จที่ไม่ใช้ในท้องตลาดทำให้ใช้งานคอมพิวเตอร์ในระดับบุคคลเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีลักษณะส่งเสริมการทำงานของกลุ่มมากขึ้นส่วนงานในระดับองค์การส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาระบบตามความต้องการโดยการจ้างหรือโดยนักคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในฝ่ายคอมพิวเตอร์ขององค์การ

3) ข้อมูลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการที่หนึ่งของระบบสารสนเทศอาจจะเป็นตัวชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบบได้เนื่องจากจะต้องมีการเก็บข้อมูลจากแหล่งกำเนิดข้อมูลจะต้องมีความถูกต้องมีการกลั่นกรองและตรวจสอบแล้วเท่านั้นจึงจะมีประโยชน์ข้อมูลจำเป็นต้องมีมาตรฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้งานในระดับกลุ่มหรือระดับองค์การข้อมูลต้องมีโครงสร้างในการจัดเก็บที่เป็นระบบระเบียบเพื่อการสืบค้นที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ

4) บุคลากรในระดับผู้ใช้ผู้บริหารผู้พัฒนาระบบนักวิเคราะห์ระบบและนักเขียนโปรแกรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในความสำเร็จของระบบสารสนเทศบุคลากรมีความรู้ความสามารถทางคอมพิวเตอร์มากเท่าใดโอกาสที่จะใช้ระบบสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ได้เต็มศักยภาพและคุ้มค่ายิ่งขึ้นเท่านั้นโดยเฉพาะระบบสารสนเทศในระดับบุคคลซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์มีขีดความต้องการสำหรับระบบสารสนเทศในระดับกลุ่มและองค์การที่ความซับซ้อนมากอาจจะต้องใช้บุคลากรในสาขาคอมพิวเตอร์โดยตรงมาพัฒนาและดูแลระบบงาน

5) ขั้นตอนการปฏิบัติการที่ชัดเจนของผู้ใช้หรือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งเมื่อได้พัฒนาระบบงานแล้วจำเป็นต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนในขณะที่ใช้งานก็จำเป็นต้องคำนึงถึงขั้นตอนการปฏิบัติของคนและความสัมพันธ์กับเครื่องในกรณีปกติและกรณีฉุกเฉินเช่นขั้นตอนการบันทึกข้อมูล ขั้นตอนการประมวลผลขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเครื่องมือชำรุดหรือข้อมูลสูญหายและขั้นตอนการทำสำเนาข้อมูลสำรองเพื่อความปลอดภัยเป็นต้นสิ่งเหล่านี้ต้องมีการซักซ้อมเตรียมการและการเตรียมเอกสารคู่มือการใช้งานให้ชัดเจน

โครงสร้างของระบบสารสนเทศไว้วาระบบสารสนเทศนั้นจัดทำขึ้นเพื่อช่วยผู้บริหารในการบริหารระบบสารสนเทศจะต่างกันแต่โครงสร้างโดยส่วนรวมจะเหมือนกันการแบ่งโครงสร้างของระบบสารสนเทศโดยทั่วไปมี 2 แนวทาง (ชญาภรณ์ กุลนิตติ, 2553) ดังนี้

- 1) โครงสร้างระบบสารสนเทศและแบ่งตามระดับการบริหารได้แก่การบริหารระดับสูงการบริหารระดับกลางและการบริหารล่าง
- 2) โครงสร้างระบบสารสนเทศแบ่งตามแหล่งที่มาของข้อมูลข้อมูลที่นำมาประมวลเป็นสารสนเทศในระบบสารสนเทศได้แก่ (1) ข้อมูลการดำเนินธุรกิจเป็นข้อมูลในการสั่งสินค้าการรับใบสั่งสินค้า (2) ข้อมูลการดำเนินงานว่าเป็นข้อมูลการดำเนินการได้ผลอย่างไร (3) ข้อมูลภายนอกได้แก่ข้อมูลภาวะการณ์ตลาดเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

โครงสร้างระบบสารสนเทศจะมีลักษณะคล้ายรูปพีระมิดฐานกว้างและยอดเป็นมุมแหลมซึ่งหมายถึงขอบเขตความกว้างของข้อมูลที่มีมากในระบบล่างและลดหลั่นน้อยลงไปเมื่อถึงยอดมีการจัดแบ่งระดับออกเป็น 3 ชั้น (บุญญลักษณ์ ตำนานจิตร, 2553) ดังนี้

- 1) Operation Control Level หมายถึงระดับการควบคุมการปฏิบัติงาน
- 2) Management Control Level หมายถึงระดับการควบคุมการบริหาร
- 3) Strategic Planning Level หมายถึงระดับการวางแผนกลยุทธ์จะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูงขององค์กรและใช้วางแผนระยะยาวหรือแผนในระดับกลยุทธ์

กล่าวโดยสรุประบบสารสนเทศหมายถึงสิ่งที่ได้จากการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้มาประมวลผลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ข้อมูลที่ผ่านการเลือกสรรเหมาะสมกับการใช้งานและอยู่ในรูปแบบที่ใช้ได้ระบบสารสนเทศที่ดีต้องมาจากข้อมูลที่จัดการเก็บข้อมูลและสารสนเทศจะต้องมีการควบคุมดูแลเป็นอย่างดีเช่นควรมีการกำหนดวางตัวบุคลากรว่าผู้ใดบ้างเป็นผู้มีสิทธิใช้ข้อมูลได้ข้อมูลที่เป็นการลับจะต้องมีขั้นตอนการควบคุมกำหนดสิทธิ์ในการกระทำกับข้อมูลว่าจะกระทำได้โดยใครข้อมูลที่เก็บไว้แล้วต้องไม่เกิดการสูญหายหรือถูกทำลายโดยไม่ได้ตั้งใจ

การบริหาร

การบริหารพัฒนาการมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ได้บริหารงานโดยทำหน้าที่ทางการบริหารที่เหมือนในยุคปัจจุบันคือการวางแผนการจัดองค์การการจูงใจและการควบคุมเป็นพื้นฐานที่ชัดเจนได้แก่การก่อสร้างพีระมิดในอียิปต์เช่นการก่อสร้างคือต้องใช้อุปกรณ์จำนวนมากเช่นหินและต้องใช้เวลาก่อสร้าง 20 ปีจึงสำเร็จการก่อสร้างกำแพงเมืองจีนที่ต้องใช้จำนวนคนเป็นแสนๆคนเช่นกันการก่อสร้างวัตถุถาวรทั้งสองอย่างทำให้เราเข้าใจว่าแนวคิดทางการบริหารพัฒนาการมาเป็นเวลาพันๆปี

1. ความหมายการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ (Simon, 1976) การบริหารหมายถึง การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลการบริหารและจัดการนั้นบางครั้งใช้แทนกันได้เพราะทั้งสองคำนี้เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกันคือความสำเร็จของงานกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันเพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยผ่านการวางแผนการจัดองค์การการสั่งการและการควบคุมทรัพยากรขององค์การ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมมจิตโต), 2549)

กล่าวโดยสรุป การบริหาร หมายถึง การพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถโดยกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ประสพการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นหลักและวิธีการหรือกระบวนการบริหารการศึกษา (Process of Educational Administration) และในแต่ละระดับหัวหน้าหน่วยงานได้กำหนดหลักการทั่วไปของการบริหารไว้ซึ่งเรียกว่า “A general approach to Administration” ต่อมาได้มีกระบวนการบริหารอย่างกว้างขวางและถือว่เป็น

กระบวนการบริหารแม่บททั่วไปได้นำมาใช้เป็นกระบวนการศึกษาด้วยซึ่งกระบวนการบริหารประกอบด้วย “POSDCORB” (Simon, 1976) ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) คือการวางแผนโครงการอย่างกว้างๆว่ามีงานอะไรบ้างที่ต้องปฏิบัติตามลำดับพร้อมแนวทางปฏิบัติระบุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานการลงมือปฏิบัติการ

2) การจัดรูปแบบ (Organizing) คือการจัดรูปแบบโครงสร้างหรือเค้าโครงสร้างการบริหารโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือของตำแหน่งต่างๆของหน่วยงานให้มีความชัดเจนพร้อมกำหนดลักษณะและวิธีการประสานงานสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันลงไป

3) การจัดวางตัวบุคคล (Staffing) คือการบริหารบุคคลในหน่วยงานตั้งแต่การแสวงหาการบรรจุแต่งตั้งการฝึกอบรมและพัฒนาการบำรุงขวัญการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งการพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งงานรวมทั้งการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดีให้มีอยู่ตลอดไป

4) การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือการวินิจฉัยสั่งการหลังได้รับการวิเคราะห์พิจารณาโดยรอบคอบแล้วรวมทั้งการติดตามและให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆในฐานะที่เป็นผู้บริหารเป็นผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน

5) การประสานงาน (Co-ordination) คือการประสานงานหรือสื่อสารสัมพันธ์หน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆภายในองค์กรให้เข้ากันได้เพื่อให้งานเดินและประสิทธิภาพไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งทำให้ทุกฝ่ายประสานงานกลมเกลียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

6) การเสนอรายงาน (Reapportion) คือการเสนอรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่างๆทราบความเคลื่อนไหวความเป็นไปอย่างเป็นระยะๆทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบความก้าวหน้าของงานของตนอยู่เสมอการเสนอรายงานต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานมีการวินิจฉัยการประเมินและมีการตรวจสอบเป็นระยะๆเพื่อปรับปรุงให้ทันทีหรือปรับปรุงในอนาคต

๗) การจัดงบประมาณ (Budgeting) คือการจัดทำงบประมาณการเงินการวางแผนโครงการในการใช้จ่ายเงินการบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้เงินหรือการตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จมี 5 ประการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธมฺมจิตฺโต), 2549) ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้คือ

1. P คือ Planning หมายถึงการวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

2. O คือ Organizing หมายถึงการจัดองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ Staffing หมายถึงงานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

4. D คือ Directing หมายถึงการอำนวยความสะดวกเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

5. C คือ Controlling หมายถึงการกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในอันที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพราะการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา

การบริหารระบบสารสนเทศต้องมีองค์ประกอบในการพัฒนาระบบสารสนเทศจะต้องสอดคล้องกับการบริหารงานของสถานศึกษาและต้องมีคุณภาพคือมีความถูกต้องครบถ้วนตรงตามความต้องการใช้งานมีความทันสมัยหรือเป็นปัจจุบันและทันต่อการใช้งานผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญของระบบสารสนเทศและใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจการวางแผนและการดำเนินงานจะต้องเข้าใจง่ายสะดวกงานสารสนเทศเป็นงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจอย่างไรก็ตามข้อมูลข่าวสารสารสนเทศหากการจัดเก็บทุกอย่างอาจทำให้มีประสิทธิภาพลดลงและต้องใช้งบประมาณมากจึงควรพัฒนาให้มีสารสนเทศที่เหมาะสมกับหน่วยงานและเป็นระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพและระบบสารสนเทศมีคุณค่า (Evaluation Value of Information) สามารถวิเคราะห์ได้จากประเด็นต่างๆ ดังนี้ (ชญาภรณ์ กุลนิตี, 2553)

1. มีความสะดวกในการเข้าใช้ (easy to access) ความสะดวกในการเข้าใช้สารสนเทศ ได้แก่ อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสารสนเทศที่เข้าใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ เพียงแต่ผู้ใช้ต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์และเข้าถึงแหล่งความรู้อย่างถูกต้อง ห้องสมุดก็เป็นแหล่งที่มีความสะดวกในการเข้าใช้ และควรจัดตั้งในบริเวณที่เป็นศูนย์กลาง และเปิดให้บริการตามเวลาที่กำหนด มีบริการตอบคำถามเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าใช้

2. เป็นแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศ (reliable of sources) เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าห้องสมุดเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าแหล่งบุคคลและอินเทอร์เน็ต เนื่องจากมีวิธีการคัดเลือก จัดหา จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นระบบและมุ่งเน้นให้บริการสารสนเทศที่ตรงกับความ ต้องการของผู้ใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้ใช้ประหยัดเวลาในการค้นหาสารสนเทศ ในขณะที่อินเทอร์เน็ต

เป็นแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าห้องสมุด เนื่องจากมีการเผยแพร่ความรู้จำนวนมากที่ขาดการกลั่นกรองเนื้อหา บางครั้งอาจไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน หรือขัดต่อศีลธรรม ดังนั้นการใช้เว็บไซต์ต่างๆ จึงควรมีความระมัดระวัง ควรเลือกเว็บไซต์ที่เป็นของสถาบันต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ มากกว่าเว็บไซต์ส่วนบุคคลหรือหน่วยงานที่ไม่รู้จักชื่อเสียงในการเลือกใช้ “แหล่งสารสนเทศบุคคลควรคำนึงถึงผู้ที่มีชื่อเสียง คุณวุฒิ หรือประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง อาจเป็นระดับประเทศหรือนานาชาติ

3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือในตัวทรัพยากร (reliable of resources) ผู้เรียนจะต้องพิจารณาจากชื่อเสียง ประสบการณ์หรือคุณวุฒิของผู้แต่ง สำนักพิมพ์ หรือผู้ผลิตทรัพยากรสารสนเทศด้วย เช่น หนังสืออ้างอิงจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าหนังสือทั่วไป เพราะเขียนและรวบรวมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา และยังมีความสะดวกในการใช้งาน (easy to use) ทรัพยากรประเภทตีพิมพ์จะสามารถนำมาใช้งานได้ง่ายกว่าทรัพยากรประเภทไม่ตีพิมพ์ หรือทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ เพราะสามารถใช้งานได้ทันที ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ในการแสดงผลเหมือนกับทรัพยากรประเภทไม่ตีพิมพ์หรือทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งมีความทันสมัยของเนื้อหา (modern content) เช่น หากผู้เรียนต้องการสารสนเทศที่ทันสมัยเหตุการณ์แล้ว ก็สมควรเลือกพิจารณาสารสนเทศที่ได้จากทรัพยากรประเภทอินเทอร์เน็ต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา หรือเลือกใช้ทรัพยากรตีพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ที่มีการให้ข้อมูลที่กำลังเป็นที่น่าสนใจและได้รับความสนใจในปัจจุบัน รวมทั้งสารสนเทศที่นำเสนอโดยแหล่งสารสนเทศสื่อมวลชนเป็นแหล่งที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่จึงล้าสมัยเร็ว

ทั้งนี้คุณค่าสารสนเทศมีประโยชน์ช่วยให้การค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลภายในเวลาที่รวดเร็ว ทันต่อเวลา เพื่อฝึกฝนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง การพัฒนาระบบสารสนเทศโรงเรียนเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิรูปความคิดของผู้รับผิดชอบในการดำเนินการให้เกิดเอกภาพทางความคิดที่จะพัฒนาร่วมกันในด้านต่างๆดังนี้

1. ระบบสารสนเทศพื้นฐานโรงเรียน ข้อมูลสารสนเทศมีความจำเป็นและสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษามาตรฐานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษาระบบสารสนเทศมีความจำเป็นต้องแสดงข้อมูลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน การจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียนเป็นขั้นตอนระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมดโดยมีตัวอย่างรายงานของระบบสารสนเทศเช่นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนผลงานและการแสดงออกของผู้เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนได้แก่ข้อมูลของผู้เรียนเช่นด้านร่างกายสุขภาพสุขนิสัย
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้แก่ความรู้และทักษะพื้นฐาน

3) คุณลักษณะอันทรงประสงค์ของผู้เรียนได้แก่ความสามารถในการแสวงหาความรู้และมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนและความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันหรืองานอาชีพและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการมีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยศิลปวัฒนธรรมไทยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ระบบสารสนเทศการบริหารงานวิชาการโรงเรียน การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารเป็นระบบสารสนเทศที่ต้องมีการประมวลผลรวมมีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้องและทันสมัยจึงมีความหมายต่อการจัดการและการบริหารงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพโดยมีตัวอย่างรายงานของระบบสารสนเทศเช่นสภาพการบริหารและการจัดการความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมายการพัฒนาสภาพและบรรยากาศการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน

4. ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงานผลงานโรงเรียนการรายงานผลงานหรือประชาสัมพันธ์ผลงานโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและสังคมการประชาสัมพันธ์โรงเรียนจะเป็นเครื่องช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเข้าใจซึ่งกันและกันอันจะเป็นแนวทางให้เกิดการสนับสนุนร่วมมือต่อไป

สรุป และข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยวิวัฒนาการและศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศความรู้ซึ่งมีอยู่จึงได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วความได้เปรียบของแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์จากความรู้นั้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพสูงที่จะแสวงหาและใช้ประโยชน์จากความรู้จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีจริยธรรมคุณธรรมรู้จักพึ่งพาตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทยระบบสารสนเทศจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นการจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศการรายงานข้อมูลสารสนเทศประกอบระยะเวลาการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและที่สำคัญข้อมูลสารสนเทศนั้นจะต้องตรงกับปัญหาหรือความต้องการของผู้ใช้มีความถูกต้องแม่นยำครบถ้วนกะทัดรัดและทันต่อเวลาใช้งานและรายงานผลงานหรือประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนการติดต่อชักนำและการอธิบายผลงานด้วยข่าวสารความรู้ความสามารถในการดำเนินการโรงเรียนไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้รับรู้เรื่องการบริหารเพื่อการปรับปรุงโรงเรียนหรือสถาบันให้ดียิ่งขึ้น

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- กลุ่มพัฒนาวิชาการ. (2559). เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิชพระนคร,
ชญาภรณ์ กุลนิตี. (2553). สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บุญญลักษณ์ ตำนานจิตตร. (2553). การจัดการสารสนเทศในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวน
ดุสิต.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรัตน์อภิรักษ์กุลดร. (2551). แนวคิดและทฤษฎีนำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่1
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ กิระนันท์. (2551). เทคโนโลยีสถิติ : ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำนวยการ เดชชัยศรี และคณะ. (2551). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศ ม.1 กลุ่มสาระการ
เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช,
- Simon. (1976). Herberds A. Administrative Behavior. r3rd. New York : The Free.